

АНОТАЦІЯ

Бурлаченко Б. А. Гітарне ансамблеве виконавство України XX – початку XXI століть у соціокультурному вимірі. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 034 Культурологія. Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України. Івано-Франківськ, 2026.

Актуальність теми дослідження викликана необхідністю культурологічного осмислення гітарного ансамблевого виконавства як соціокультурного феномена музичної культури України XX – початку XXI століть. Незважаючи на фундаментальні розвідки історії гітари, педагогіки та виконавської школи, гітарне ансамблеве музикування залишається мало вивченим у вимірі культурної ідентичності, соціальної взаємодії. У науковій роботі зосереджено увагу на фестивально-конкурсному русі гітарного мистецтва як цінній формі міжкультурної комунікації ансамблевого мистецтва, на покращенні виконавських навичок, а також формуванні професійної спільноти виконавців та композиторів.

Дисертація включає в себе систематизацію сучасного українського ансамблевого репертуару, а також роботу сучасних виконавців та композиторів-гітаристів (А. Андрушко, М. Вігула, Ю. Стасюк, О. Ходаківський, А. Шевченко та ін.), які формують культуру гітарного виконавства сьогодення.

На основі аналізу наукових, науково-періодичних видань і музичної літератури було сформовано **мету** дисертації, що полягає у культурологічному аналізі процесів становлення та розвитку ансамблевого гітарного виконавства України крізь призму виконавської та композиторської творчості. Відповідно **об'єктом** дослідження є гітарне мистецтво в контексті сучасної культури, **предметом** – специфіка ансамблевого гітарного виконавства України XX – початку XXI століть у соціокультурному вимірі.

Відповідно до поставленої мети, виконано такі наукові **завдання**: проаналізовано стан наукової розробленості проблематики гітарного мистецтва в сучасному культурологічному дискурсі та висвітлено понятійно-категоріальний апарат дослідження; обґрунтовано методологічні засади вивчення гітарного ансамблевого виконавства в культурологічному вимірі; охарактеризовано органологічні особливості різновидів гітари та їх культурне значення в культурно-мистецьких процесах; визначено типологічні моделі ансамблевого гітарного виконавства, його жанрово-стильові характеристики та виконавську специфіку; розкрито особливості функціонування ансамблевого гітарних ансамблів, оркестрів і мішаних ансамблів за участю гітари в сучасному музично-культурному просторі України; з'ясовано роль традицій та інновацій у формуванні репертуару гітарних ансамблів на матеріалі творчості українських композиторів; розглянуто специфіку репрезентації української народнопісенної спадщини та сучасної популярної музики в репертуарі гітарних ансамблів України.

Це потребувало розширення методології дослідження з позицій міждисциплінарного, конкретно-історичного, культурологічного підходів.

Методологію дослідження побудовано на міждисциплінарному синтезі культурології, музикознавства та історії виконавського мистецтва, що зумовлено багатовимірною природою гітарного ансамблевого виконавства як художнього, соціокультурного й комунікативного феномена. Гітару розглянуто як музичний інструмент із усталеною виконавською традицією та, водночас, як культурний медіатор, що функціонує в різних історичних, жанрово-стильових і міжкультурних контекстах.

У процесі виконання дисертаційного дослідження було застосовано системний підхід, який дав можливість аналізувати гітарне виконавство у взаємозв'язку з освітніми, соціальними, інституційними та ідеологічними чинниками. Історико-культурний метод було використано для реконструкції етапів становлення гітарного виконавства й ансамблевих форм виконання, а

компаративний – для зіставлення різних виконавських традицій і жанрово-стильових моделей.

Аналіз ансамблевого гітарного виконавства здійснено з позицій музикознавчого та культурологічного підходів як моделі колективної художньої взаємодії й музичної комунікації. Репертуар досліджено із застосуванням жанрово-стильового та семіотичного аналізу як носіїв культурних смислів і механізмів культурної пам'яті, зокрема в обробках народної, джазової музики.

Завдяки міжкультурному підходу осмислено взаємодію елементів фламенко, фольклорної та джазової музики в гітарному ансамблевому мистецтві. Фестивальний рух розглянуто як культурологічне явище та мистецький простір трансляції виконавських традицій, розвитку ансамблевих форм музикування й міжкультурної взаємодії.

Комплексне використання системного, історико-культурного, компаративного, жанрово-стильового та міжкультурного підходів забезпечило цілісне осмислення гітарного ансамблевого виконавства як динамічного культурного феномена сучасної музичної культури. Основою методологічного підходу дисертації є принципи історизму, науковості та об'єктивності.

Наукова новизна роботи та отриманих результатів зумовлена визначеною метою, сукупністю поставлених завдань і специфікою предмета вивчення. *Вперше: здійснено* комплексний культурологічний аналіз гітарного ансамблевого виконавства України XX – початку XXI століття як форми музично-виконавської діяльності, соціокультурної комунікації та репрезентації національної культурної ідентичності; *розкрито* специфіку гітарного ансамблевого виконавства в контексті сучасних культуротворчих процесів, *визначено* його типологічні, жанрово-стильові та комунікативні особливості. Репертуар гітарних ансамблів України *розглянуто* як культурологічний феномен, що відображає взаємодію традиційних і новітніх художніх практик, процеси актуалізації фольклорної спадщини та інтеграції популярно-музичних форм у сучасний культурний простір.

Введено до наукового обігу та систематизовано сучасні українські репертуарні збірники для гітарних ансамблів, видані протягом останніх років, здійснено їх культурологічну інтерпретацію з позицій репрезентації національної музичної спадщини, полістилістичних тенденцій та сучасних виконавських практик. *Виявлено* тенденції формування сучасного ансамблевого репертуару для гітари, зокрема поширення полістильових практик, жанрової дифузії, актуалізації фольклорної спадщини та взаємодії академічних і популярних музичних традицій. *Удосконалено:* наукові уявлення про роль фестивально-конкурсного руху у функціонуванні гітарних ансамблів як чинника професіоналізації виконавства, міжкультурної комунікації та популяризації українського музичного мистецтва в міжнародному культурному просторі; підходи до культурологічного аналізу ансамблевого музикування за участю гітари через поєднання органологічного, виконавського та соціокультурного аспектів. *Набули подальшого розвитку:* положення про функціонування гітарного ансамблю як інструмента культурної репрезентації, трансляції художніх цінностей та міжкультурного діалогу; осмислення творчої діяльності українських однорідних і мішаних ансамблів, до яких включена гітара, в контексті сучасної музичної культури України.

Теоретичне та практичне значення дисертаційної праці полягає у цілісному представленні гітарного ансамблевого виконавства України XX – початку XXI століть в контексті культурології.

Матеріали та результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі – зокрема в межах лекційних курсів з культурології, мистецтвознавства, історії народно-інструментального мистецтва, теорії і практики музичного виконавства, гітарної педагогіки, виконавського і стильового аналізу музичних творів для студентів закладів освіти, культури і мистецтва України. Вони також сприятимуть розширенню площини дослідження гітарного мистецтва.

У дисертації гітарне ансамблеве виконавство розкривається як важливий феномен сучасної музичної культури, що функціонує у міжкультурній

комунікації, культурної репрезентації та художнього діалогу. Узагальнено соціокультурні форми його функціонування, систематизовано виконавські практики та репертуарні тенденції, що відображають динаміку сучасного музичного процесу в Україні.

Перспективними напрямками дослідження залишаються подальші наукові розвідки у межах окресленої проблематики, які можуть бути спрямовані на поглиблене вивчення гітарного ансамблевого виконавства як відкритої системи, що постійно трансформується під впливом соціокультурних, технологічних і художніх чинників. Окремого вивчення потребує еволюція репертуарної політики гітарних ансамблів з акцентом на процесах глобалізації, міжкультурної взаємодії та жанрової гібридизації. Доцільним є подальше вивчення феномена транскультурних практик у гітарному мистецтві, а також ролі українських композиторів у формуванні міжнародного репертуарного простору.

Ключові слова: походження гітари, мистецтво, камерно-інструментальна музика, ансамблеве музикування, репертуар, українські композитори, гітарне виконавство, гітарний дует, міжкультурна комунікація, ансамбль, оркестр, композиторська творчість, камерно-інструментальний ансамбль, культурний діалог, народно-інструментальне виконавство.

ABSTRACT

Burlachenko, B. A. Guitar ensemble performance in Ukraine in the 20th and early 21st centuries from a sociocultural perspective. – Qualifying Research Thesis (manuscript).

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 03 Humanities, specialty 034 Cultural Studies. Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. Ivano-Frankivsk, 2026.

The relevance of this research topic stems from the need for a cultural analysis of guitar ensemble performance as a sociocultural phenomenon within the musical culture of Ukraine in the 20th and early 21st centuries. Despite fundamental studies on the history of the guitar, pedagogy, and performance schools, guitar ensemble music-

making remains understudied in terms of cultural identity and social interaction. This research focuses on the festival and competition movement in guitar art as a valuable form of intercultural communication in ensemble art, the improvement of performance skills, and the formation of a professional community of performers and composers.

The dissertation includes a systematic overview of the contemporary Ukrainian ensemble repertoire, as well as the work of contemporary performers and composer-guitarists (A. Andrushko, M. Vihula, Y. Stasyuk, O. Khodakivsky, A. Shevchenko, and others) who are shaping the culture of contemporary guitar performance. Based on an analysis of academic and scholarly periodicals and music literature, the thesis's **objective** was formulated: a cultural analysis of the formation and development of ensemble guitar performance in Ukraine through the lens of performance and compositional creativity. Accordingly, the **object** of the study is the art of guitar playing in the context of contemporary culture, and the **subject** is the specifics of ensemble guitar performance in Ukraine in the 20th and early 21st centuries from a sociocultural perspective.

In accordance with the stated objective, the following research tasks were accomplished: the state of research on the subject of guitar art in contemporary cultural studies discourse was analyzed, and the conceptual and categorical framework of the study was outlined; the methodological foundations for studying guitar ensemble performance from a cultural studies perspective were established; the organological features of various types of guitars and their cultural significance in cultural and artistic processes were characterized; typological models of ensemble guitar performance, its genre and stylistic characteristics, and performance specifics are identified; the peculiarities of the functioning of guitar ensembles, orchestras, and mixed ensembles featuring the guitar in the contemporary musical and cultural space of Ukraine are revealed; the role of traditions and innovations in shaping the repertoire of guitar ensembles based on the works of Ukrainian composers has been clarified; the specifics of representing the Ukrainian folk song heritage and contemporary popular music in the repertoire of Ukrainian guitar ensembles have been examined.

This required expanding the research methodology to incorporate interdisciplinary, concrete-historical, and cultural studies approaches. The research methodology is based on an interdisciplinary synthesis of cultural studies, musicology, and the history of performing arts, which is dictated by the multidimensional nature of guitar ensemble performance as an artistic, sociocultural, and communicative phenomenon. The guitar is considered both as a musical instrument with an established performance tradition and, at the same time, as a cultural mediator functioning in various historical, genre-stylistic, and intercultural contexts.

A systematic approach was applied in the course of the dissertation research, which made it possible to analyze guitar performance in relation to educational, social, institutional, and ideological factors. The historical-cultural method was used to reconstruct the stages of the development of guitar performance and ensemble performance forms, while the comparative method was used to contrast different performance traditions and genre-style models. The analysis of ensemble guitar performance was conducted from the perspectives of musicology and cultural studies as a model of collective artistic interaction and musical communication. The repertoire was examined using genre-style and semiotic analysis as carriers of cultural meanings and mechanisms of cultural memory, particularly in arrangements of folk and jazz music.

Through an intercultural approach, the interaction of elements of flamenco, folk, and jazz music in guitar ensemble art is examined. The festival movement is considered as a cultural phenomenon and an artistic space for the transmission of performance traditions, the development of ensemble forms of music-making, and intercultural interaction.

The comprehensive application of systemic, historical-cultural, comparative, genre-and-style, and intercultural approaches has enabled a holistic understanding of guitar ensemble performance as a dynamic cultural phenomenon within contemporary musical culture. The methodological approach of the dissertation is based on the principles of historicism, scientific rigor, and objectivity.

The scientific novelty of the work and the results obtained is determined by the specific goal, the set of tasks, and the nature of the subject under study. For the first time: a comprehensive cultural analysis of guitar ensemble performance in Ukraine in the 20th and early 21st centuries has been conducted as a form of musical performance, sociocultural communication, and representation of national cultural identity; the specifics of guitar ensemble performance in the context of contemporary culture-forming processes have been revealed, and its typological, genre-style, and communicative features have been identified. The repertoire of Ukrainian guitar ensembles is examined as a cultural phenomenon reflecting the interaction of traditional and contemporary artistic practices, the processes of revitalizing the folklore heritage, and the integration of popular music forms into the contemporary cultural space.

Contemporary Ukrainian repertoire collections for guitar ensembles published in recent years have been introduced into scholarly discourse and systematized; their cultural interpretation has been carried out from the perspective of the representation of the national musical heritage, polystylistic trends, and contemporary performance practices. Trends in the formation of the contemporary ensemble repertoire for guitar have been identified, in particular the spread of polystylistic practices, genre diffusion, the revitalization of the folk heritage, and the interaction of academic and popular musical traditions. The following have been refined: scientific concepts regarding the role of the festival and competition movement in the functioning of guitar ensembles as a factor in the professionalization of performance, intercultural communication, and the popularization of Ukrainian musical art in the international cultural sphere; approaches to the cultural analysis of ensemble music-making involving the guitar through the combination of organological, performance, and sociocultural aspects. The following have been further developed: the concept of the guitar ensemble as an instrument of cultural representation, the transmission of artistic values, and intercultural dialogue; an understanding of the creative activities of Ukrainian homogeneous and mixed ensembles that include the guitar within the context of contemporary Ukrainian musical culture.

The theoretical and practical significance of this dissertation lies in its comprehensive presentation of Ukrainian guitar ensemble performance from the 20th to the early 21st centuries within the context of cultural studies. The materials and results of the study can be used in the educational process—specifically within lecture courses on cultural studies, art history, the history of folk instrumental art, the theory and practice of musical performance, guitar pedagogy, and the performance and stylistic analysis of musical works for students at educational, cultural, and artistic institutions in Ukraine. They will also contribute to expanding the scope of research on guitar art.

In the dissertation, guitar ensemble performance is explored as an important phenomenon of contemporary musical culture, functioning within intercultural communication, cultural representation, and artistic dialogue. The sociocultural forms of its functioning are summarized, and performance practices and repertoire trends that reflect the dynamics of the contemporary musical process in Ukraine are systematized.

Promising areas of research include further scholarly investigations within the scope of the outlined issues, which may focus on an in-depth study of guitar ensemble performance as an open system that is constantly transforming under the influence of sociocultural, technological, and artistic factors. The evolution of the repertoire policy of guitar ensembles, with an emphasis on the processes of globalization, intercultural interaction, and genre hybridization, warrants separate study. Further investigation of the phenomenon of transcultural practices in guitar art, as well as the role of Ukrainian composers in shaping the international repertoire space, is advisable.

Keywords: origins of the guitar, art, chamber instrumental music, ensemble performance, repertoire, Ukrainian composers, guitar performance, guitar duo, intercultural communication, ensemble, orchestra, compositional creativity, chamber instrumental ensemble, cultural dialogue, folk instrumental performance.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України категорії (Б):

1. Бурлаченко Б. А., Фабрика-Процька О. Р. Фестивально-конкурсний рух як чинник розвитку гітарної культури України кінця XX–початку XXI ст. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Наук. зб. Випуск 45 / упоряд. і наук. ред., В. Г. Виткалов; редкол.: Г. П. Чміль, О. С. Афоніна, С. В. Виткалов та ін.; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. Рівне: РДГУ, 2023. С. 107–111.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.646>

URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/646>

2. Бурлаченко Б., Фабрика-Процька О. Українське інструментальне ансамблеве музикування за участі гітари кінця XX – початку XXI століть. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: наук. зб. Вип. 49 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов; редкол.: Г. П. Чміль, В. Г. Виткалов, П. Е. Герчанівська та ін.; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. Рівне: РДГУ, 2024. Вип. 49. С. 317–324.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.874>

URL : <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/874>

3. Бурлаченко Б., Фабрика-Процька О. Гітарні дуети як приклад ансамблів малих форм у культурному просторі України та діаспори. *Fine Art and Culture Studies*. 2024. № 6. С. 231–238.

DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-6-28>

URL: <https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/2151>

4. Бурлаченко Б., Фабрика-Процька О. Доробок українських композиторів для однорідних та мішаних ансамблів за участі гітари кінця XX – початку XXI століть. *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 2. С. 222–228.

DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-2-31>

URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/2492>

Статті у наукових іноземних фахових виданнях:

5. Бурлаченко Б. А. Специфіка гітарного виконавства в контексті духовно-мистецької культури України. *KELM*. 2022. № 8(52). С. 46–51.

DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.8.8>

URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/9929>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Бурлаченко Б. А., Фабрика-Процька О. Р. Феномен популярності гітари в соціокультурному просторі України. *Scientific progress: innovations, achievements and prospects*. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2022. С. 334–337.

URL: <https://sci-conf.com.ua/iii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-progress-innovations-achievements-and-prospects-4-6-12-2022-myunhen-nimechchina-arhiv/>

7. Бурлаченко Б. Провідні гітарні колективи України в реаліях сьогодення. «Українське музичне мистецтво крізь призму сучасності. Досвід поколінь». До 160-річчя Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Київ, 18–19 берез. 2024 р. С. 34–35.

URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/nauka/vydannia/Tezy_07_11_2024.pdf

8. Бурлаченко Б. Гітарне мистецтво в контексті ансамблевого музикування. Матеріали звітної наукової веб конференції викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2023 р. 1–5 квітня 2024 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024. С. 320–321. URL: <https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2024/07/zbirnyk-tezy-vykladachiv.pdf>

9. Бурлаченко Б. Жанрова типологія гітарного ансамблевого мистецтва. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* : матеріали VIII Всеукр. наук. конф. молод. вч., асп. та магістран. / М-во культ. та страт. ком. України ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец.; Наук. тов. студ., асп., доктор. і молод. вч. (Київ, 07 листопада 2024 р.). Київ: НАКККиМ, 2024. С. 34–35.

URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/nauka/vydannia/Tezy_07_11_2024.pdf

10. Бурлаченко Б. Гітарне мистецтво в контексті глобалізації та транскультурації. *«Народно-інструментальне мистецтво на зламі XX–XXI століть»* (ДДПУ ім. І. Франка, 5–6 грудня 2024): матеріали тез XVIII Міжнародної науково-практичної конференції. Дрогобич: Посвіт, 2024. С.112–115.

URL: <http://ir.dspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3017>

11. Бурлаченко Б. Дует як форма ансамблевого музикування гітарного виконавства України та української діаспори. *«Творчий універсалізм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри»*. Івано-Франківськ, 23–24 травня 2024 р. Матеріали і тези Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Івано-Франківськ: Ксерограф, 2024. С. 63–64.

URL: <https://art.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/9/2024/10/prohrama.pdf>

12. Бурлаченко Б. А. Діяльність Lviv Guitar Orchestra в контексті розвитку ансамблевого гітарного мистецтва сьогодення. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір*: матеріали IX Всеукр. наук. конф. молод. вч., асп. та магістран., м. Київ, 6 листоп. 2025 р. Київ, 2025. С. 273–275.

URL: <https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/nauka/vydannia/Tezi%2006%2011%202025-2.pdf>